

fiadura, maguer non quiera. E non se podria escusar de lo fazer, por tal razon como esta. E demas, si pechare alguna cosa en esta manera, non la puede demandar al menor.

LEX IV.—Datus fidejussor pro adulto in contractu, in quo fuit dolose deceptus, non tenetur: sed si dolose non fuit deceptus, sed aliis, tenetur; licet minor principalis possit in integrum restituui: et si ex tali fideiussione solvat, non habet contra minorem recursum. Hoc dicit.

(1) Engano. Procehit, non solum si ex proposito dolus interveniat, verum etiam si re ipsa, l. si quis cum aliter. 36. D. de verb. oblig. et in specie tradit notanter Petrus de Anchar. consil. 330. incipit visis facti narrationibus, etc. versic. descendo ad obligationem Laurentii, col. antepen. usque ad finem, ubi et voluit hoc procedere, necdum quando obligatio fideiussoria, est fideiussoria et accesoría, verum etiam si sit principalis, et de per se; ut si aliquis tertius promitteret, quod minor observabit, et ratificabit contractum, quem fecit: ex quo talis obligatio est connexa, et dependens à prima: quia irritata prima, secunda remanet sine causa, et sic in effectu inefficax, l. 2. § circa, D. de doli excepti, et per alias rationes, quas ibi vide.

(2) En quanto montare. Nota hoc verbum, quia non ita ponitur in l. 2. C. de fidejuss. minor. de qua ista lex sumpta est.

(3) Por razon. Scilicet per beneficium restitutionis in integrum. Quid tamen si contractus gestus per minorem fuit nullus, ut qui rem immobilem vendidit sine decreto? Gloss. in l. 1. C. de fidejussor. minor. in verbo non cogaris, in fin. vult, quod fidejussor teneatur, per l. et si is 9. C. de prædiis minor. Contrarium tenet ibi Paul. de Cast. ex eo, quia non subest principalis obligatio, cui fideiussoria possit adherere, l. si ad resolvendam 7. C. de prædiis minor. et respondet ad l. et si is, quam allegat Gloss. quod ibi venditio non fuit facta à minore, sed à tutore, vel curatore: prohibitio autem est circa personam minoris; administrator verò potest vendere in sui præjudicium, et se obligare, et fideiussorem dare: cui adde, quod hoc idem voluit Bart. in l. cum lex, in fin. D. de fidejuss. ubi dicit, quod si minor vendens prædium promittat de evicione, et det fideiussorem, tunc fidejussor non tenebitur, ex quo minor vendens sine decreto non fuit obligatus civiliter, neque naturaliter; sed si extraneus promittat de evicione, et det fideiussorem, tunc bene tenebitur fidejussor; et ita intelligit dict. l. et si is.

(4) A daño del. Si ergò minor vendat, et restituatur, non quia vendidit, sed quia minori pretio vendidit, juxta l. si quidem 11. C. de prædiis minor. tenebitur fidejussor evicionis: quia negari non potest rem fuisse evictam, ut in l. 1. et ibi Angel. de fidejuss. minor. ubi Albericus dicit, quòd et si agatur ad supplendum pretium, adhuc tenebitur fidejussor, per l. si servus, §. 1. in fin. D. de evicione. Et intellige, quando minor agit ad hoc jure speciali, ut in dict. l. si quidem; nam si ageret jure communi, ut quia deceptus ultra dimidiam justis pretii, tunc fidejussor de evicione non poterit conveniri; quia illud beneficium porrigitur ad fideiussorem, l. exceptiones 7. in princ. et §. rei autem coherentes, D. de exception. et est de mente Alberic. et Ang. in dict. l. 1.

(5) Finca obligado. Adde l. Marcellus 25. D. de fidejussor. et dict. l. 2. C. de fidejuss. minor.

LEY V.—Sobre que cosas, e pleytos, pueden ser dados fiadores (a).

Fiadores pueden ser dados sobre todas aquellas cosas, o pleytos (b), a que ome se puede obligar (1). E dezimos, que son dos maneras (2) de obligaciones, en que puede ser fecha fiadura. La primera es, quando el que la haze, finca obligado por ella, de guisa, que maguer el non la quiera cumplir, que lo puedan apremiar por ella, e fazergela cumplir. E a esta obligacion atal llaman en latin obligacion civil, e natural; que quiere tanto dezir, como ligamiento (3) que es fecho segun ley, e segun natura. La segunda manera de obligacion es natural tan solamente (4). E esta es de tal natura, que el ome que

la haze, es tenuto de la cumplir naturalmente (5); como quier que non le pueden apremiar en juyzio, que la cumpla. Esto seria, como si algun sieruo (c) prometiese a otro, de dar, o de fazer alguna cosa, ca, como quier que non le pueden apremiar por juyzio, que lo cumpla, porque non ha persona para estar en juyzio; con todo esso tenuto es (6) naturalmente, de cumplir por si lo que prometio, por cuanto es ome. E porende dezimos, que todo ome que puede ser obligado en alguna de las maneras sobredichas, puede otro entrar fiador por el; e sera tenuto de pechar (7) por el la fiadura, maguer non quiera.

(a) L. 6, tit. 5, lib. 2 del F. J.

(b) Contratos.

(c) Respecto á la esclavitud véase nuestra nota 2.ª á la L. 3, tit. 11, P. 1.

LEX V.—Potest quis fidejubere pro obligato naturaliter, vel civiliter; et tenetur efficaciter ex tali fideiussione: et dicitur obligatur civiliter, et naturaliter, quando obligatus potest conveniri efficaciter, ut solvat; naturaliter autem dicitur, quando quis est obligatus, sed non potest in iudicio efficaciter exigi; ut in servo, qui contrahendo obligatur, quia est homo; sed quia non habet personam standi in iudicio, non potest ad solvendum compelli. Hoc dicit.

(1) Se puede obligar. Adde l. 1. cum Gloss. D. eodem, et §. in omnibus l. Instit. eodem.

(2) Dos maneras. Imò tres; nam et civili tantum obligationi accedit fidejussor, ut in §. 1. Instit. eod. et ibi Glos. in parte civilis, et probatur in l. si cui 15. C. de non numer. pecun. ubi vide per Bald. Potest dici, quòd ideò ista lex onisit de civili tantum, quia in ea est dare naturale fictum, vel præsumptum, ut patet in chyrographo post biennium, et in sententia, vel si Papa concedit Regi decimam honorum, quam ex proventibus percipiunt prælati seu clerici Regni sui; nam certum est, quòd prælati sunt obligati Regi civiliter verè, sed non naturaliter verè, quia consensus eorum non adest; reputatur tamen, seu fingitur adesse propter consensum, et auctoritatem Principis, qui representat voluntatem prælati: hæc tradit Bald. in dict. l. si cui. Vel dic, quòd hæc lex suppletur per alias leges, et sic, quòd tantum civili obligationi possit accedere fidejussor: de quo vide Bart. in l. 1. D. eod. Similiter pro eo, qui tenetur officio iudicis, accedit fidejussor, sive illud sit officium nobile, sive mercenarium, licet officium iudicis nullam præsupponat obligationem, l. qui per collusionem 49. §. 1. D. de action. empti, Bart. in l. Marcellus, D. eodem, l. cum quis 38. §. si quis pro eo 4. ubi Bart. D. de solution. An autem fidejussor possit accedere obligationi, qua quis tenetur ad factum, vide Bart. in l. si quis pro eo, eod. l. D. eod. et in l. inter artifices, D. de solution. et an pro eo, contra quem potest peti in integrum restitutio, vide Bart. in l. cum quis, §. si quis pro eo, D. de solution.

(3) Como ligamiento. Ut Instit. de oblig. in princ.

(4) Natural tan solamente. Et quando obligatio naturalis tantum sit efficax ad agendum in foro Ecclesiastico, vide Bart. notabiliter in extravag. ad reprinendum in gloss. in parte denuntiationem, in fin. l. 1. et 2. col. Et nota, quòd quando actus peccat in forma, neque oritur naturalis obligatio: vide Bart. in l. 1. col. 2. D. de conduct. indeb. Et quid si lex resistat contractui? Vide l. cum lex 46. et ibi Bart. D. de fidejussor. et ubi lex ultra procedit, annullando actum, ibi neque oritur naturalis obligatio: vide per Bald. in capit. 1. in princ. col. fin. quit sit investitura, et quòd idem Bald. notat in §. si quis per triginta, col. 5. si de feud fuer. controu. inter domin. et agnat. versic. sed quæro nunquid statutum. Et an in obligatione ex maleficio insit naturalis obligatio? Vide Bart. quòd sic, in l. non solum, §. injuriarum, D. de injur. et per Bald. in authent. ad hæc, col. 4. C. de usur. et in l. ex hoc jure, col. fin. ubi Bart. D. de justit. et jure. Et si Princeps imponat subditis collectam, utrum ex hoc iudicatur obligatio naturalis? Bald. in dict. l. ex hoc jure in fin. dicit, quòd sic, quando collecta respicit reipublicæ utilitatem, et necessitatem; sed si solius Principis effrenatam voluntatem, tunc non oritur obligatio naturalis.

Et nota, quòd cedi potest naturalis obligatio, l. si ejus 64. in princ. et ibi Paul. de Castr. D. ad Trebellian.

(5) Naturalmente. Adde l. cum amplius 84. §. is natura debet, D. de regul. jur.

(6) Tenudo es. Regula est, quòd in omnibus, in quibus liber homo obligatur civiliter et naturaliter, in his servus obligatur naturaliter, ut dicit Gloss. et ibi Bart. in l. 2. D. eodem, et in §. 1. Instit. eod. et probatur in l. non solum, 49. §. 4. D. de pecul. et in l. naturaliter 15. et in l. si quòd 64. D. de conduct. indeb.

(7) Pechar. Vide in l. Marcellus 25. et in l. fidejussor obligari 16. §. 3. D. eodem: et quare isto casu fidejussor non utitur exceptione rei, vide Paul. de Castr. in dict. l. Marcellus, col. 2. Quid tamen si fuit ignorans se accedere naturali tantum obligationi? Vide per Joannem Fabr. in §. in omnibus, versic. at nec, etc. Inst. eod. qui vult, quòd tunc potest excipere, per l. si quis postquam 37. D. eodem: mihi tamen dubium est hoc dictum Fabri; cum explorare debuit fidejussor conditionem illius, pro quo fidejussit, argum. l. qui cum alio 19. D. de regul. jur. neque ignorantia ejus debet esse in damnum creditoris; quæ ratio cessat in dispositione dictæ l. si quis postquam.

LEY VI.—En que manera puede ser fecha la fiadura (a).

Fiar puede vn ome a otro, en esta manera; diziendo (1) el que rescibe, al que entra fiador: Soesme vos, fulan, fiador sobre tal cosa, que me ha de dar, o de fazer fulan ome? Si el responde, Si, o dize, Yo so fiador por el; o lo otorga; respondiendò en tal manera, o por otras palabras (b) semejantes destas, finca porende obligado, tambien como el debdor principal. E puede (2) vn ome por otro entrar fiador, si quisiere, en ante que el debdor principal sea obligado. Como si dixesse: Si vos dieredes tantos maravedis a fulan, yo vos so fiador por ellos. Otrosi lo puede fazer en vno con aquel a quien fia, diciendo assi: Por estos maravedis, o por esta cosa, que se obliga don fulan, yo so fiador por el. E aun puede entrar fiador despues que el debdor principal es ya obligado, como si dixesse: Yo so fiador por tal cosa, que vos deve dar, o fazer fulan ome. E en qualquier destas maneras sobredichas entrando fiador vn ome por otro, valdra la fiadura. Otrosi puede entrar fiador a tiempo cierto (3). Esto seria, como si dixesse: Yo so fiador por fulan, fasta tal dia. Otrosi puede entrar fiador so condicion, diciendo assi: Yo so fiador por fulan, si tal cosa acaesciere. E tal fiadura como esta, o otra semejante della, deve valer fasta aquel tiempo, o al dia, o en la manera que fue fecha.

(a) Ley única, tit. 16 del Ord. de Alc.—L. 1, tit. 1, lib. 10 de la N. R.

(b) Véase nuestra nota 2.ª á la L. 1, tit. 11 de esta Partida.

LEX VI.—Fit fidejussio interrogatione præcedente, et responsione subsequente: et potest fieri antequam debitor obligetur, aut tempore obligationis, aut postea, aut ad tempus, vel sub conditione. Hoc dicit. Habuit originem à §. in stipulationibus 8. Instit. eod. tit.

(1) Diziendo. Habes hic, quòd fidejussor non obligatur, nisi verbis, et interveniente stipulatione: adde l. 5. §. satis acceptio 2. D. de verb. oblig. et l. blanditus 12. C. de fidejussor. Sed nunquid hodie per l. Ordinamenti, incipit e paresciendo, tit. 8. lib. 5. Ordin. Regal. hoc erit correctum? Videtur, quòd non, ex dicto Bald. in cap. 1. col. fin. versic. sed nunquid fidejussor, de pactis, ubi dicit, quòd neque hodie de jure Canonico fidejussor obligabitur ex pacto nudo; et quòd illud cap. debet intelligi in eo, qui obligatur suo nomine, non verò in eo, qui obligatur nomine alieno, nisi fidejubeat apud acta, ut in l. cum ostendimus 4. §. fin. D. de fidejuss. tutor. sed crederem contrarium esse verius ex generalitate illius cap. et dict. leg. Ordin.

T. III.

(1) E puede. Adde §. fidejussor 3. Instit. eod. et l. quoniam 10. §. fin. D. de usufruct. earum rerum que usu consum. et l. stipulatus sum. 6. §. 2. D. eod.

(3) A tiempo cierto. Adde l. pen. D. eod. et §. fidejussor 3. Instit. eod.

LEY VII.—Como el fiador non se deve obligar a mas, de lo que deve el principal.

Por mas de quanto es el debdor principal obligado, non se puede obligar el fiador; e si lo fiziere, non vale la fiadura (1), quanto en aquello que es demas (a). Este demas, segun derecho, puede ser en quatro razones. La primera es quando el que entra fiador por el otro, se obliga por mas de aquello que devia aquel a quien fia; e esto seria, como si deviesse cien maravedis, e el otro entrasse fiador por ciento e veynte maravedis, o por quanto quier mas de los ciento: ca tal fiadura non valdria, quanto en el demas (1). La segunda es, quando el debdor principal es obligado a dar alguna cosa en logar cierto; e aquel que le fia, entra fiador, por dar aquella cosa en otro lugar mas graue (3). Ca estonce tal fiadura non vale. La tercera es, quando el que devia la cosa, era obligado a darla a tiempo cierto; e el que entra fiador (4) por el, se obliga a darla a mas breue tiempo. E esto seria, como si la ouiesse a dar a dos años, e el entrasse fiador, por darla a vn año: e atal fiadura como esta, dezimos otrosi, que non deve valer. La quarta es, si el debdor principal era obligado a dar la cosa so alguna condicion; e el que entra fiador por el, se obliga a dar aquella cosa puramente sin condicion ninguna. Ca tal fiadura como esta non valdria (5), porque se obliga en mas el fiador que el debdor principal.

(a) Puede sin embargo quedar obligado mas estrechamente que el deudor principal, como sucede cuando la obligacion contrahida por este es solamente natural, pues no pudiendo ser apremiado á su cumplimiento, puede serlo el fiador. Véase la L. 3 de este mismo título.

LEX VII.—Si quis in plus fidejussit, quam principalis tenetur, non valet fidejussio in eo, quòd est plus; sed in alio sic. Et plus dicitur quatuor modis; scilicet quantitate, ut si majorem, quam reus promisit, nam tenetur ad concurrentem; loco, ut si alio loco graviori, quam reus promisit, non valet fidejussio; tempore, ut si breviori tempore promisit solvere, nam similiter non valet; causa, ut si debitor sub conditione, fidejussor purè promissit, non valet. Hoc dicit. Habuit ortum à §. fidejussores 5. Instit. eod. tit.

(1) Non vale la fiadura. Limita, nisi fidejussor juret fidejussio-nem: nam tunc tenebitur ut principalis, si non tenetur ut fidejussor, et sic, ut obligatio principalis, non ut accessoria, per text. in l. cum pater 77. §. filius matrem 25. D. de legat. 2. et tenet Bart. in l. si quis pro eo, D. eod. col. 5. versic. 8. prohibetur, et in l. si à reo, §. pen. eod. tit. tenent etiam Angel. et Joan. de Imol. in l. hi qui accessionis, in fin. D. eod. tit. licet contrarium teneat Joan. Fab. in §. fidejussores, Instit. eod. col. 2. versic. sed quid si juravit. Secundò limita, quando fidejussor non est obligatus in plus, sed efficacius, quam principalis; nam tunc tenebitur, ut in l. 5. suprà eod. in fin. et in l. 1. D. eod. et tenet Bart. in l. hi qui accessionis, D. eod. et in l. si fidejussor, D. de re judic. et idem tenet Joan. Fab. in dict. §. fidejussores, versic. sed pone, quòd principalis. Tertiò limita, quando fidejussor promittit pœnam ex mora sua; nam tunc in hac pœna videtur, ut principalis promittere, et non accessoriè, Gloss. notabilis in l. sicut reus, D. eod. tenet Bart. Angel. et Joan. de Imol. in dict. l. hi qui accessionis, et Bart. in l. centum Capue, D. de eo, quòd certo loco. Quartò limita, quando fidejussor idem promissit, verumtamen in modo probandi efficacius promissit; nam tunc tene-

bitor, ut si promiserit super interesse promisso, quod staret juramento partis; quia ex hoc non videtur durior conditio, l. 1. D. de in litem jurand. tenet Joan. Fab. in dict. §. fidejussores, col. 2. versic. sed quid si promiserunt, etc. Sed quid si principalis promittat 10. corbes frumenti; fidejussor verò promittat aestimationem eorum? an teneat fidejussio? Vide Gloss. et Bart. in l. si ita fidejussorem, D. eod. quod non, licet tex. ibi videtur innuere oppositum: si tamen principalis promittat factum, fidejussor potest promittere pecuniam, l. stipulatus es 44. et ibi Bart. D. eod. tit. et qualiter fidejussor accedat obligationi facti, vide per Bart. in l. si quando, §. 1. D. de operis libertor. Jason. in l. si ita stipulatus essem abs te, de verb. oblig. 1. et 2. col. Et an dispositio hujus legis procedat etiam, quando scienter fidejussor plus promisit, vel an procedat tantum, quando ignoranter fecit? Joan. Fab. tangit in dict. §. fidejussores, in fin. 1. col. dicens, quod indistinctè procedat hoc, quia jura indistinctè loquuntur; et quia videtur dare certam formam, quia non servata totum annihilatur, l. 1. et fin. C. de fide et jure hastæ fiscal. lib. 10. licet subdit, quod possit argui contrarium ex his quæ dixit supra in princ. tit. et vult allegare, quod dixit in §. at nec, versic. quid si sciat eum non esse obligatum; quod tamen non videtur obstare: quia diversus est casus, et diversa ratio.

(2) Quanto en lo demas. In eo verò, in quo principalis tenetur, scilicet in centum, fidejussor tenebitur; et sic utile per inutile non vitiabitur: et ista fuit opinio quorundam, ut refert Gloss. in l. græce, §. illud, D. eod. Joan. verò glossator, ut ibi refert Gloss. tenuit contrarium; imò, quod in nihilum fidejussor teneatur; et istam tenet Gloss. in §. fidejussores, Instit. eod. et in l. pecunia, C. de usur. et ista est communis opinio, prout dicunt Bart. et Joan. de Imol. in dict. §. illud. Tene ergò menti istam legem Partitæ, quæ est contra dictam communem opinionem, contra quam etiam multum urgebat text. in l. si ultra 22. et ibi notat Bald. C. de fidejuss.

(5) Mas graue. Si ergò levis esset fidejussori dare in loco, in quo promisit, non vitaretur fidejussio; quod nota: et hoc idem tenet Joan. Fab. in dict. §. fidejussores, in fin. Instit. eod. Bart. tamen in l. hi qui accessionis, col. 5. in princ. D. eodem, vult contrarium, et idem tenet ibi Joan. de Imol. et latius in l. fidejussor obligari, §. qui certo loco, D. eod. et idem, quod Faber, tenet Ang. in dict. l. hi qui accessionis. Tu nota istam legem, quæ hoc decidit.

(4) E el que entra por fiador. Secus, si se obligaret ut constitutor, l. sed et si ceteriori die 4. D. de const. t. pecun. Bart. in l. hi qui accessionis, D. eod.

(3) Non valdria. Adde §. fidejussores 5. Instit. eod.

LEY VIII.—Que fuerça ha la fiadura, que muchos omes fazen en vno (a).

Muchos omes entrando fiadores en vno, e obligandose cada vno dellos en todo, de dar, o de fazer alguna cosa por otri, son tenudos de lo cumplir en aquella manera que lo prometieron. De guisa, que aquel que recibe la fiadura, puede demandar a todos, o cada vno por si, toda la debda (1) que le fiaron; e pagando el vno (2), son quitos los otros. Pero si los fiadores non se obligassen cada vno por todo, mas dixessen simplemente: Non somos fiadores por fulan, de dar, o de fazer tal cosa; entonces, si todos son valiosos (5), para poder pagar la fiadura, a la sazón que se demanda la debda (4), dezimos, que non puede demandar la cosa el señor de la debda a cada vno dellos (5), mas de quanto le cupiere (6) de su parte. E si por aventura algunos de los fiadores fuessen tan pobres (7), que non ouiessem de que pagar aquella parte que les cabe, entonces los otros (8) que ouiessem de que lo fazer, quier fuessen vno, o muchos, son tenudos de pagar toda la debda principal, o de cumplir aquella cosa que fiaron.

(a) L. 4, tit. 18, lib. 3 del F. R.—L. 207 del Estilo.—L. 40, tit. 1, lib. 40 de la N. R.

LEX VIII.— Si plures fidejussores sunt in solidum obligati, potest creditor ab omnibus, vel à quo voluerit, totum petere; et uno solvente, cæteri liberantur; sed si simpliciter sunt accepti, et omnes sunt solvendo, non potest petere nisi partem à quolibet: et si unus non sit solvendo, alii tenentur etiam pro parte illius. Hoc dicit.

(1) Toda la debda. Sed an poterunt opponere isti fidejussores, qui se in solidum obligarunt, de beneficio divisionis ex Epistola Divi Adriani, de qua fit mentio in l. inter fidejussores 26 D. eod. et in l. fin. C. de constit. pecun. et in §. si plures 4. Instit. de fidejussor? Lex dicit, quod sic, ut est casus in l. non recte 5. C. eod. Sed advertè, quia dictum illius legis fundatur ex eo, quia etsi fidejussores expressè non se obligaverunt in solidum, tacitè hoc à jure intelligebatur, ut in dict. §. si plures, et expressio ejus, quod tacitè ierat, non immutat juris dispositionem, ut in l. 5. C. eod. et in l. 5. D. de legat. 1. Hodie verò per legem istam Partitarum, si fidejussores plures simpliciter recipiantur, non tenentur quilibet in solidum, sed pro virili, ut statim subditur in ista lege, et sic est sublatum fundamentum dict. l. non recte: undè videtur, quod non poterit apponi de beneficio divisionis, quando in solidum se fidejussores astrinxerunt, sed quilibet tenetur ad totum debitum, ut vult ista lex: neque obstat l. 10. infra eodem, quia illa loquitur, quando plures principaliter se obligant: hæc verò quando accessoriè.

(2) Pagando el vno. Adde l. reos 25. et l. fin. C. eod.

(3) Son valiosos. Quid si de hoc dubitetur, vide l. si dubitet 10. D. eodem.

(4) Que se demanda la debda. In §. si plures 4. Instit. eodem de tempore litis contestatæ dicitur. Sed quid si creditor negligit agere? Dic, quod remedium erit, ut fidejussor denuntiet creditori, quod conveniat fidejussorem in parte, qui est solvendo, cum dubitatur, eum effici non solvendo; et tunc si creditor differat, erat ejus periculo, secundum Paul. de Cast. in l. inter fidejussores, eod. tit. dicat non sufficere talem denuntiationem, seu protestationem: sed verius videtur, quod dicit in l. si fidejussor, ubi et hoc est de mente Bart. vide ibi per eos.

(6) Cada vno dellos. Approbat opinionem Gloss. in auth. de duobus reis, in verbo cedere, collat. 7. et in l. creditor, §. duobus, et in l. Si mandato Titii, §. Paulus, D. mandat. et reprobat opinionem Gloss. in l. non recte, C. eod. et in §. si plures, Inst. eod. quæ de jure communi est communis Doctorum opinio. Tene ergò menti istam legem, secundum quam non est hodie necessarium beneficium Epistolæ Divi Adriani, de quo in dict. §. si plures: et adde ad istam legem l. 11. tit. 12. lib. 5. Ordin. Regal. quæ necessariò est intelligenda in his, qui se obligant accessoriè ut fidejussores; nam de obligantibus se ut principales non oportebat juri communi derogari, prout in dict. legit, cum idem erat de jure communi, ut in l. reos 11. §. cum tabulis, D. de duobus reis. Neque ista lex Partitæ corrigitur per l. Fori 4. de qua tit. 18. lib. 5. Foro Leg. licet contrarium dicat ibi Montalvus, et malè: leges namque Fori non corrigunt jura Partitarum, nisi illæ, quæ sunt usu receptæ, ut habetur in l. 1. in Ordin. Taurinis, et tradit Roderic. Suarez in proem. LL. Fori; et sic hodie jure isto non est necesse, quod renuntietur beneficio divisionis, cum per istam legem hoc beneficium consequuntur: et probatur etiam hic, quod actio est ipso jure divisa pro parte inter confidejussores, si sunt solvendo; et sic non requiritur, quod opponatur exceptio, licet aliud erat ex beneficio Epistolæ, ut patet ex dicta l. inter fidejussores 26. D. eod. ubi Gloss. Bart. et Doctor. Sed an idem, quod in ista lege disponitur, procedat in fidejussoribus de judicato solvendo, scilicet ex clausula judicatum solvi? Bald. dicit in l. fin. col. pen. C. de usur. rei judic. quod etiam isti gaudeant beneficio divisionis. Et quid si sunt plures constitutores? Dic, quod gaudent eodem beneficio, ut in l. fin. C. de constit. pecun. et idem in pluribus mandatoribus, per dictam l. et tenet Specul. in tit. de renuntiatione, et conclusionem, col. 6. Sed qualiter agat creditor contra plures fidejussores? Nam si pro parte petat, et aliquis eorum non sit solvendo, non videtur, quod possit ab altero, qui est solvendo, aliquid ultra partem ab eo petitam consequi: dic ergò, quod consilium est, quod petat contra omnes, et contra quemlibet eorum sub hac protestatione, quod una solutio totius debiti sufficiat, ut aliàs dixit Bart. in l. 2. §. 1. pen. col. in princ. 4. quest. D. de duobus reis, et tradit Alex. consil. 37. col. 2. vol. 2. Quid etiam si aliqui ex fidejussoribus sint præsentés, aliqui absentes? an tunc etiam sit servanda hujus legis dispositio, ut quemlibet conveniat pro parte, si omnes sunt solvendo? Speculator in tit. de re-

nuntiat. et conclus. col. 6. versic. quid si plures, dicit, tunc demum fiendam divisionem, quando omnes sunt præsentés, per text. in dict. l. si dubitetur, aliàs incipit si dubitet 10. in princ. ibi, præsto sint, D. eod. et argum. authent. hoc ita, de duobus reis, et authent. præsentem, de fidejussor. C. et facit infra eod. l. 10.

Ergo verò dubito de isto dicto, maximè attenta dispositione hujus legis, ex quo fidejussores non accipiunt in solidum, et quando simpliciter accipiunt, hæc lex dividit actionem inter eos pro parte, quando omnes sunt solvendo; quod ita militat, sive absunt, sive præstò sint; sicut et alias imputatur creditori, si unum fidejussorem purè, alium sub conditione recepit, ut in l. si plures 27. in princ. D. eodem. Neque abstat l. 10. infra eod. quia loquitur in his, qui ut principales se obligant; imò illa lex facit in oppositum, quasi velit illud non attendendum in fidejussoribus, qui non ut principales, sed accessoriè accedunt: item ibi astrinxerunt se in solidum, undè est diversa ratio: et l. si dubitet procedit secundum jura Digestorum, quibus etsi nihil diceretur, fidejussores intelligebantur in solidum obligati; quod hodie non est, ut constat ex ista lege Partitæ, et dixi in princ. hujus gloss. Quid si plures fidejussores non fuerunt insimul recepti, sed unus hodie, alter ex intervallo? an procedat dispositio hujus legis? Speculat. post Hugo. et Azon. quod non, ut ipse notat ubi supra col. 7. versic. quod si aliquis Joan. Fab. in dict. §. si plures post principem. tenet contrarium: allegat dictam l. si Titius, quæ lex certè pro quolibet parte potest induci. Bartolus etiam in l. si plures, in princ. D. eodem, tenet contra Specul. post Dynnum, et Jacob. de Aret. dicens esse casum in dicta l. si Titius: sed in dicta l. si Titius in fin. aliter loquutus est et fortè melius: dicit enim, quod ille qui primò intercessit, non habet beneficium divisionis; ille verò, qui intercessit secundò, habet eodem modo, quo quando simul intercesserat, per illam legem. Tu verò dic, secundum Paul. de Cast. in dict. l. si plures, quod si tempore, quo fuit datus primus fidejussor, fuit actum de dando secundum, ut primus hoc scivit, quod tunc habebit locum ista lex, quia videtur fidejussisse contemplatione secundi; altero autem istorum deficiente, non habet locum, ex quo non censetur fidejussisse contemplatione secundi: et hoc quantum ad primum fidejussorem. Secundus autem haberet beneficium hujus legis respectu primi, ut dicit Bart. si tamen scivisset esse datum, ut declarat Paulus de Castro in dict. l. si plures, et in dict. l. si Titius, et est eadem ratio, quia non censetur fidejussisse contemplatione primi. Adde etiam, quod inter fidejussores diversorum non habet locum ista lex, l. si à Titio 45. D. eodem: vide Bart. in l. inter eos, §. duo rei, D. eod. Et an fidejussor, qui non potest effectualiter conveniri, faciat locum huic beneficio? Vide per Bart. in dict. l. si Titius. Adverte etiam, quod cum, ut dixi, ista lex dividat, absque eo quod opponatur, quod non procedet de jure isto dispositio l. si testamento 49. §. 1. vers. quod duo. D. eod. et sic solum ultra debitum poterit repeti.

(6) Quanto le cupiere. Et computabitur in ea, quod antea solverat l. inter eos, §. 1. D. eod.

(7) Fuessen tan pobres. Adde dict. §. si plures 4. Instit. eod. Non ergò requiritur, quod pronuntietur per judicem, ut divisio fiat pro parte inter fidejussores, ut exindè periculum spectet ad creditorem, ut dicit Paul. de Cast. in dict. l. inter fidejussores, D. eod. per text. in l. inter eos §. 1. §. cum inter 4. eod. tit. sed statim post conventionem periculum spectabit ad creditorem, si tamen non potest creditori imputari negligentia, quia statim quod cœpit petere aliquid ex confidejussoribus, factus est non solvendo, antequam haberet commoditatem conveniendi eum, tunc non esset periculo creditoris, ut est de mente Paul. de Cast. in dict. l. inter eos, §. cum inter.

(8) Los otros. Quid si duo fidejusserunt distributivè, unus in decem, alius in residuo, et ille qui fidejussit in decem, non est solvendo? utrùm alter tenebitur in solidum? Bald. quod non, in l. fin. col. pen. C. de usur. rei judic. quia obligatio fuit divisa, et taxata per pactum: allegat l. fidejussores magistratum, §. pro Aurelio, D. de fidejussor. licet aliàs nomine residui totum contineatur ut in l. 2. C. de hæred. instil. Et quid si unus fidejussor fuit acceptus purè, alter sub conditione, vide l. si plures 27. in princ. D. eod.

LEY IX.—Como la debda deve ser demandada primeramente al principal debdor, que al que fio (a).

En el lugar (1) seyendo aquel que fuesse principal debdor, primeramente (2) a el deuen demandar que

pague lo que deve, e non a los que entraron (3) fiadores por el; e si por aventura non ouiesse el de que lo pagar, deuen demandar a los fiadores. E si caesciere, que los fiadores fueren en el lugar, e aquel por que fiaron, non; e començandoles a demandar el debdo, pidiesse plazo a que aduxiessen a aquel a quien fiaron, deungelo dar (4). E si al plazo no lo aduxiessen, entonces deuen responder a la demanda, e pagar (5) cada uno dellos su parte, o los ricos por los pobres, o el vno por todos, en la manera que dize en la ley ante desta. E este plazo les deve otorgar el judgador, ante quien demandaren el debdo, segun su aluedrio (6); asmando toda via, fasta quanto tiempo lo puedan aduzir.

(a) L. 3, tit. 18, lib. 3 del F. R.

LEY IX.—Præsentem reo principali, non potest (eo non prius discusso) fidejussores creditor convenire: si autem absens est, indulgetur tempus arbitrio judicis, intra quod fidejussores principalem representent: et si intra tempus datum non representaverint, conveniant, et ipsi solvent, prout disponitur supra l. proxim. Hoc dicit.

(1) En el lugar. Ille ergò dicitur præsentis, qui est in civitate, ut hic: et videtur approbari opinio Jacob. de Raven. quam refert Bart. In authent. de fidejussor. in princ. undè ista lex habet ortum. Gloss. tamen ibi intelligit præsentem etiam eum, qui est in territorio civitatis, si tamen de facili citari potest; et ita tenet ibi Ang. et etiam Bart. in l. 3 §. 1. col. fin. D. de duobus reis, et satis placet: et debet prius fieri rimatio, an sit præsentis, ut notat Bart. in dict. l. 3 §. 1. in fine, et Bald. in l. cum non solum, §. necessitatem, in fin. C. de bonis quæ liberis.

(2) Primeramente. Quid si fidejussor de hoc non opponat? Dic, quod tenebit indicium cum fidejussore, Bart. per Glossam ibi in l. 2. C. commun. divid. quod Alex. ibi in addition. dicit, perpetuò notandum, et adde Bart. in l. fin. in fin. princ. D. si certum petat. et Alex. consil. 32. col. 1. vol. 4. Bart. in l. si mancipium, §. si communi, D. de eviction. Alex. consil. 78. col. fin. vol. 1. Intellige tamen, ne erres, quod ad hoc, ut agens vincat, requiritur, quod faciat discussionem, vel probet de inopia principalis; quia aliàs non esset sibi aperta via agendi, secundum Bald. Salic. et Paul. de Castr. in dict. l. 2. Et quid si notorium sit, principalem non esse solvendo? Gloss. dicit, quod sufficet, alia non facta discussione (et tenet ibi Bart. inferens ad fidejussorem tyranni) in l. decem, D. de verb. oblig. ubi etiam Joann. de Imol. infert ad rixosum, et non idoneum facilitate conveniendi: et vide circa hoc, et circa istam materiam aliqua notabilia per additionem Abbatis in cap. pervenit, de fidejussor. in additione magna. Et si principalis decederet sine hærede, tenebitur fidejussor ad id, quod principalis, ut in l. sine hærede 32. et ibi Bart. D. de administrat. et vide l. si à te 10. D. ut legator. seu fideicommissor. nom. caveat. Et quando fidejussor se obligat ut principalis, et simul cum principali, tunc non est necessaria excussio, ut tradit Alex. consil. 32. col. pen. et fin. vol. 4. ita limitans Gloss. in dict. authent. de fidejussor. in princ. super verbo fidejussorem. Et quid si principalis habet bona alibi quàm in loco domicilii, vel ubi contraxit? an etiam illa bona debeant prius discuti, antequam perveniatur ad fidejussorem? Bald. quod sic, quando facilis esset exactio; secus si difficilis, quia actor non cogetur peregrinare: vide per Bald. in l. fin. §. sed si cum Sejo, col. 5. D. si cert. petat. et per Alexand. consil. 84. col. fin. vol. 5. vide Bald. ubi supra, versic. sed pone, quod scholaris de Alemania, etc.

(3) E non a los que entraron. Hodie ergo non poterit fidejussor in mora constitui ante principalem: vide per Jason. in l. cum filius familias in princ. col. 2. D. de verb. oblig.

(4) Deungelo dar. Concordat cum authent. præsentem, C. eod. et in corpore undè sumitur ex authent. de fidejussor. in princ.

(8) E pagar. Quid si creditor habeat aliquod pignus debitoris? an possit objicere fidejussor, quod vendat prius pignus? Vide per Gloss. in dict. authent. in princ. in gloss. super parte summa, et ibi per Bartol. et Angel.